

KEUSOTE
Keski-Uudenmaan hyvinvointialue

Vammaisten henkilöiden hyvinvointisuunnitelma 2023- 2025

Sote ihmisen
kokoiseksi.

30.06.2023
Katja Vuori
Marjut Suo

Sisällysluettelo

Johdanto	3
1.Vammaisten henkilöiden hyvinvointisuunnitelma 2023 - 2025.....	5
1.1 Yhdenvertaisuuden, osallisuuden ja itsenäisen elämän mahdollistaminen.....	6
1.2. Tietopohjan ja tietoisuuden lisääminen	7
1.3. Esteettömyyden ja saavutettavuuden varmistaminen.....	8
1.4. Liikkumisen ja monipuolisen harrastustoiminnan mahdollistaminen.....	9
2. Vammaisten henkilöiden hyvinvointitila Keski-Uudellamaalla	10
2.1. Vammaispalvelun tukimuodot	10
Lähteet	12
Liitteet.....	13

Johdanto

Keski-Uudenmaan alueellinen hyvinvointisuunnitelma 2020–2025 määrittelee, mitä Keski-Uudenmaan sote kuntayhtymä tekee omana toimintanaan sekä yhdessä muiden toimijoiden kanssa asukkaiden hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseksi sekä eriarvoisuuden vähentämiseksi. Hyvinvointisuunnitelma kuvaa alueellista yhteistyötä, jonka tavoitteena on tuottaa hyvinvointi- ja terveyshyötyä alueen asukkaille. Hyvinvointisuunnitelma täydentää ja tukee kuntien omaa hyvinvointityötä alueillaan. Alueellisella hyvinvoinnin ja terveydenedistämistyöllä on merkitystä syntymässä olevien kustannusten ennaltaehkäisyssä sekä tuottavuuden parantamisessa. Keski-Uudenmaan hyvinvointialueen vammaisten henkilöiden hyvinvointisuunnitelma täydentää osaltaan tätä alueellista hyvinvointisuunnitelmaa.

Keski-Uudenmaan hyvinvointialueen vammaisten henkilöiden hyvinvointisuunnitelma on laadittu vuosiksi 2023-2025. Vammaisten henkilöiden hyvinvointisuunnitelman toimenpiteiden tavoitteena on vammaisten henkilöiden hyvinvoinnin, terveyden ja toimintakyvyn edistäminen sekä osallisuuden vahvistaminen. Tavoitteena on lisäksi varmistaa palvelujen saavutettavuutta ja saatavuutta sekä lisätä vammaisten henkilöiden vaikutusmahdollisuuksia omien palvelujen kehittämisessä.

Vammaispolitiikkaa suuntaa 2016 ratifioitu YK:n vammaisten henkilöiden oikeuksia koskeva sopimus, jossa säädetään keskeisimmistä ihmisoikeuksista, joita ovat yhdenvertaisuus, itsemääräämisoikeus, syrjimättömyys ja osallisuus. Vammaispalvelulain tarkoituksena on palvelujen ja etuuksien avulla kompensoida vamman tai sairauden aiheuttamia haittoja toimintakyvylle. Vammaispalvelulaki täydentää erityislakina sosiaalipalvelujen yleislakeja. Vammaisten henkilöiden hyvinvointisuunnitelmalla pyritään vaikuttamaan vammaispalvelujen lisäksi hyvinvointialueen muuhun toimintaan.

Keski-Uudenmaan hyvinvointialueen vammaisten henkilöiden hyvinvointiohjelman työstäminen aloitettiin vammaispalveluissa keväällä 2021 vammaispoliittisen ohjelman nimellä. Tätä varten lähetettiin kuntien vammaisneuvostojen puheenjohtajille ja

varapuheenjohtajille kirjaamon kautta lähtötilannekyselyt. Samaan ajankohtaan osui neuvostojen vaihtuminen, joka viivästytti työskentelyn jatkamista syksyllä 2021.

Keväällä 2/2022 oli neuvostojen nimeämille osallistujille työpaja, jossa esiteltiin lähtötilannekyselyn tulokset ja päätettiin alkaa kutsua tuotosta vammaisten henkilöiden hyvinvointisuunnitelmaksi, joka on linjassa muiden tulosalueiden vastaavien suunnitelmien kanssa.

Työskentelyä jatkettiin työpajalla 4/2022. Työskentelyssä saatiin koottua tavoitteet ja toimenpiteet. Tavoitteista ja toimenpiteistä järjestettiin neuvostojen edustajien työpajojen työskentelyn perusteella vammaissosiaalityöhön työpaja 9/2022.

Vammaisneuvostolle esiteltiin vammaisten henkilöiden hyvinvointisuunnitelman tavoitteet ja toimenpiteitä 11.5.2023 vammaisneuvoston kokouksessa. Samalla materiaali välitettiin vammaisneuvoston jäsenille etukäteen 25.5. työpajatyöskentelyä pohjustamaan.

Työpajassa jatkettiin työskentelyä vammaisneuvoston osallistujien kanssa tarkentamalla tavoitteita, toimenpiteitä ja mittareita Keski-Uudenmaan hyvinvointialueen vammaisten henkilöiden hyvinvointisuunnitelman rungoksi. Työskentelyä jatkettiin taustatietojen ja indikaattoritietojen tarkentamisella kesän aikana Keski-Uudenmaan hyvinvointialueen toimijoiden kautta. Päätöksentekoon vammaisten henkilöiden suunnitelma meni Keski-Uudenmaan hyvinvointialueen hallitukseen 12.9 ja Keski-Uudenmaan hyvinvointialueen valtuustoon 27.9.

Asukkaiden hyvinvointitilaa kuvataan vuoden 2022 Alueellisessa hyvinvointikertomuksessa. Alueellisessa hyvinvointikertomuksessa käydään läpi hyvinvoinnin tilan muutokset v. 2022 osalta verrattuna tavoitteiden lähtötasoon (2019). Alueellisen hyvinvointikertomuksen vuodelta 2022 voi lukea oheisen linkin kautta:

https://www.keusote.fi/wp-content/uploads/2023/06/Saavutettava_KEUSOTE_2022_Aluellinen-hyvinvointikertomus.pdf

1.Vammaisten henkilöiden hyvinvointisuunnitelma 2023 - 2025

Vammaisten henkilöiden suunnitelmaa laadittaessa on huomioitu Alueellisen hyvinvointisuunnitelman tavoitteet (Taulukko 1). Suunnitelma kokoaa yhteen myös toimenpiteitä, joissa tavoitteiden saavuttamiseksi yhteistyö kuntien, kolmannen sektorin sekä muiden alueella toimivien toimijoiden kanssa on tärkeässä roolissa. Suunnitelman toteutumista seuraa mm. vammaisneuvosto sekä alueellinen hyvinvointiryhmä, jossa jäsenenä on hyvinvointialueen, kunnan hyvinvoinnin ja kolmannen sektorin edustajia. Vammaisten henkilöiden hyvinvointisuunnitelma raportoidaan Alueellisen hyvinvointisuunnitelman yhteydessä.

Taulukko 1, Alueellisen hyvinvointisuunnitelman ja Vammaisten henkilöiden hyvinvointisuunnitelmien yhdyspinta

Alueellisen hyvinvointisuunnitelman tavoitteet 2020-2025 →	TAVOITE 1	TAVOITE 2	TAVOITE 3	TAVOITE 4	TAVOITE 5	TAVOITE 6	TAVOITE 7
Vammaisten henkilöiden hyvinvointisuunnitelman tavoitteet:	Sairastavuus vähenee	Liikunta lisääntyy liikkumattomien ja vähän liikuvien keskuudessa	Ylipainoisten ja lihavien määrä laskee	Yksinäisyyden kokemus vähenee	Sähköinen omahoito ja asiointi hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseksi lisääntyy	Mielenterveyshäiriöiden määrä vähenee	Päihteyden (nikotiini, alkoholi, huumeet) käyttö vähenee
Yhdenvertaisuuden, osallisuuden ja itsenäisen elämän mahdollistaminen	●	●	●	●	●	●	●
Tietopohjan ja tietoisuuden lisääminen	●	●	●	●	●	●	●
Esteettömyyden ja saavutettavuuden varmistaminen	●	●	●	●	●	●	●
Liikkumisen ja monipuolisen harrastustoiminnan mahdollistaminen	●	●	●	●	●	●	●

1.1 Yhdenvertaisuuden, osallisuuden ja itsenäisen elämän mahdollistaminen

Taulukko 2. Yhdenvertaisuuden, osallisuuden ja itsenäisen elämän mahdollistaminen

Toimenpiteet: Keusote	Yhteyshenkilö / Keusote	Mittariehdotukset
Keusoten alueellinen vammaisneuvosto toimii yhteistyössä kuntien vammaisneuvostojen ja toimielinten kanssa.	Vammaisten palvelujen päällikkö ja vammaispalvelujen johtava asiantuntija	<ul style="list-style-type: none"> Kaikkien alueen kuntien edustus toteutuu alueellisessa vammaisneuvostossa.
Aktiivinen yhteistyö alueellisen vanhus- ja vammaisneuvoston sekä nuorisovaltuuston kanssa asioita suunniteltaessa ja vaikuttamistyössä.	Vammaisten palvelujen päällikkö, koordinoivat esimiehet ja asiantuntijat	<ul style="list-style-type: none"> Tavoitteiden toteutumisen kuvaus, käynnistyneet kehittämistoimet. Työpajojen määrä, joille asetettu tavoitteet.
Asiakkaiden asiantuntijuuden ja kokemusasiantuntijuuden hyödyntäminen.	Vammaispalvelujen johtava asiantuntija	<ul style="list-style-type: none"> Yhteisten keskustelujen/tapaamisten/työpajojen määrä, jossa on ollut mukana asiakasedustajia ja/tai kokemusasiantuntijoita Tavoitteiden toteutumisen kuvaus, käynnistyneet kehittämistoimet Asiakasraatien määrä ja kuvattu toimintatapa
Luodaan mahdollisuuksia vapaille markkinoille työllistymiseen palvelujen avulla ja mahdollistetaan tukitoimilla vammaisten henkilöiden opiskelu.	Päiväaikaisen toiminnan koordinoiva esimies ja vammaissosiaalityön koordinoiva esimies	<ul style="list-style-type: none"> Työhönvalmennuksessa tai työllistämistä tukevassa toiminnassa mukana olleiden asiakkaiden määrä vuoden aikana Kuljetuspalvelua ja/tai liikkumisvälineiden harjoittelua opiskeluun saaneiden asiakkaiden määrä vuoden aikana

1.2. Tietopohjan ja tietoisuuden lisääminen

Taulukko 3. Tietopohjan ja tietoisuuden lisääminen

Toimenpiteet: Keusote	Yhteyshenkilö / Keusote	Mittariehdotukset
<p>Verkostomainen toimintatapa tietoisuuden lisäämisen välineenä. Kuntien ja hyvinvointialueiden yhteistyön vahvistaminen.</p>	<p>Vammaisten palvelujen päällikkö ja vammaispalvelujen johtava asiantuntija</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Alueellisen vammaisneuvoston ja muiden toimielinten yhteistyön toimintakuvaus.
<p>Asiakaskokemuksen hyödyntäminen Palautteen vastaanottaminen ja hyödyntäminen:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Kokemusasiantuntijoiden hyödyntäminen nykyistä vahvemmin (asiakasraadit) • Rakenteellisen sosiaalityön käyttö asiakastyöstä nousevien havaintojen eteenpäin viemiseksi -> kanavien luominen. 	<p>Asiakkuustiimin edustaja ja vammaispalveluista, vammaissosiaalityön koordinoiva esimies</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Roidu –palautteiden mukaisen kehittämisen kuvaaminen. • Yhteisten keskustelujen/ tapaamisten/työpajojen määrä, jossa on ollut mukana asiakasedustajia ja/tai kokemusasiantuntijoita. • Kuvaus asiakaskokemuksen hyödyntämisestä kaikissa asiakaskohtaamisissa. • Rakenteellisen sosiaalityön kautta esille nousseiden kehittämistarpeiden määrä.

1.3. Esteettömyyden ja saavutettavuuden varmistaminen

Taulukko 4. Esteettömyyden ja saavutettavuuden varmistaminen

Toimenpiteet: Keusote	Yhteyshenkilö / Keusote	Mittariehdotukset
<p>Esteettömyyden selvittäminen. Esteettömyysasiantuntijoiden hyödyntäminen esim. tiloja, ympäristöjä ja toimintoja suunniteltaessa.</p> <p>Tilojen esteettömyyden varmistaminen:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Esteettömyyskävelyt • Turvallisuuskävelyt 	Tilapalvelu ja toimintaterapeutti	<ul style="list-style-type: none"> • Asukaskehittäjien suorittamat esteettömyyskävelyt HVA:n tiloissa. • Asukaskehittäjien suorittamat turvallisuuskävelyt HVA:n tiloissa.
<p>Viestinnän esteettömyyden varmistaminen. Sanavalintojen huomiointi: Asenteellisen esteettömyyden varmistaminen sanavalinnoilla.</p> <p>Kommunikointia tukevat keinot tilaisuuksissa:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Tekstitulkkauksen käyttö • Selkokielen käyttäminen 	Vammaispalvelujen projektityöntekijä ja vammaispalvelujen johtava asiantuntija	<ul style="list-style-type: none"> • Kuvaus käytetystä tekstitulkkauksesta ja selkokielestä.
<p>Sähköisen viestinnän toimivuuden parantaminen. Ajantasaisen ja saavutettavan tiedon varmistaminen:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Nettisivujen ja sähköisten väylien saavutettaviksi rakentaminen (vastuu viestinnällä ja nettareilla). • Selkokielen käyttäminen esittelymateriaaleissa ja nettisivuilla. • Asiakasohjeet ja soveltamisohjeet nettisivuille saavutettavaan muotoon. • palvelualustan (jossa yhdistysten tiedot ja tarjonta) hyödyntäminen. 	Vammaispalvelujen johtava asiantuntija ja viestinnästä yhteistyökumppani	<ul style="list-style-type: none"> • Kuvaus vammaispalvelujen ja viestinnän yhteistyönä järjestämistä kehittämistilaisuuksista. • Julkaistava materiaali julkaistaan saavutettavassa muodossa.

1.4. Liikkumisen ja monipuolisen harrastustoiminnan mahdollistaminen

Taulukko 5. Liikkumisen ja monipuolisen harrastustoiminnan mahdollistaminen

Toimenpiteet: Keusote	Yhteyshenkilö / Keusote	Mittariehdotukset
<p>Palvelut osallisuuden mahdollistajina.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Julkisten liikennevälineiden käytön opetus. • Kuljetuspalvelu. • Henkilökohtainen apu. • Joustavampien palvelujen toteuttamistapojen hyödyntäminen (henkilökohtainen budjetti). 	<p>Vammaissosiaalityön koordinoiva esimies</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Liikkumista tukevien palvelujen asiakkaiden määrä Vammaispalvelulain mukainen kuljetuspalvelu. • Henkilökohtaisen avun palvelujen asiakkaiden määrä.
<p>Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen yhteistyössä kuntien kanssa.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Yhteistyön vahvistaminen kuntien elintapa ja liikkumistoiminnan kanssa. • Asiakasryhmän tarpeista viestiminen. 	<p>Vammaispalveluiden johtava asiantuntija ja Keski-Uudenmaan hyvinvointialueen ja kuntien liikunnan edistämisen työryhmä</p>	<p>Kuvaus yhteistyöstä vammaisten ja pitkäaikaissairaiden liikkumisen lisäämiseksi ja yhteistyön vahvistamiseksi kuntien liikuntapalvelujen ja Keusoten kuntoutuspalvelujen kanssa (työpaja).</p>

2. Vammaisten henkilöiden hyvinvointintila Keski-Uudellamaalla

Keski-Uudenmaan hyvinvointialueella tuetaan vammaisten henkilöiden osallisuutta, jonka yhtenä osallisuuden keinona on hyvinvointialueen vammaisneuvoston toiminta.

Vammaisneuvosto koostuu alueen kuntien vammaisneuvostojen nimeämistä edustajista. Tällä varmistetaan tiedon vuorovaikutteinen kulku myös kunnallisten vammaisneuvostojen, hyvinvointialueen vammaisneuvoston ja vammaispalvelujen välillä. Vammaispalveluista on mukana edustaja kokouksissa ja neuvoston kanssa käydään keskustelua esimerkiksi päätöksentekoon valmisteltavista ja muista ajankohtaisista asioista. Vammaisneuvostolta pyydetään edellä mainituissa tilanteissa usein lausuntoa päätöksentekoon vietäviin asioihin.

2.1. Vammaispalvelun tukimuodot

Vammaispalveluista saatava apu perustuu pitkälti erityislainsäädännön perustella myönnettäviin palveluihin. Vammaispalveluissa myönnetään palveluja etupäässä vammaispalvelulain, erityishuoltolain, omaishoitolain ja perhehoitolain perusteella.

Vammaispalvelulain mukaan vaikeavammaisena pidetään henkilöä, jonka vamma tai sairaus on pitkäaikainen tai pysyvä. Tarkemmat määrittelyt vaikeavammaisuudelle määritellään vammaispalvelulaissa ja -asetuksessa palveluittain. Lailla pyritään kompensoimaan vammasta johtuvia haittoja ja mahdollistamaan osallisuuden toteutuminen.

Vammaispalvelulain mukaisista palveluista suurin asiakasmäärä on vammaispalvelulain mukaisessa kuljetuspalvelussa. Myös henkilökohtainen apu on arjessa selviytymisen kannalta keskeinen palvelu.

Laki kehitysvammaisten erityishuollosta täydentää vammaispalvelulakia kehitysvammaisten kohdalla. Laissa kehitysvammaisten erityishuollosta säädetään

palvelujen antamisesta asiakkaille, joiden henkinen toiminta on estynyt tai häiriintynyt synnynnäisen tai kehitysiässä tapahtuneen sairastumisen tai vammautumisen johdosta. Laissa säädetään muun muassa itsemääräämisoikeuden rajoittamisesta. Vammaispalveluista myönnetään myös alle 65 - vuotiaiden omaishoidon tuki.

Keskeisen lainsäädännön perusteella vammaispalveluista saatavan tuen lisäksi vammaispalvelujen asiakkaat saavat usein Kelan myöntämiä etuuksia.

HUOM! Lisätään tarkistettu induikaattoritieto

Lähteet

- Erityishuoltolaki,
<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/haku/?search%5Btype%5D=pika&search%5Bpika%5D=laki+kehitysvammaisten+erityishuollosta&h=Hae+%E2%80%BA>
- Keusote, Alueellinen hyvinvointikertomus 2022, https://www.keusote.fi/wp-content/uploads/2023/06/Saavutettava_KEUSOTE_2022_Aluellinen-hyvinvointikertomus.pdf
- Omaishoitolaki,
<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2005/20050937?search%5Btype%5D=pika&search%5Bpika%5D=laki%20omaishoidon%20tuesta>
- Perhehoitolaki,
<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2015/20150263?search%5Btype%5D=pika&search%5Bpika%5D=perhehoitolaki>
- Sotkanet, tilastotieto, <https://sotkanet.fi/sotkanet/fi/index>
- Tilastokeskus, Väestötiedot ja huoltosuhde, <https://stat.fi/tilastotieto>
- Vammaispalveluasetus,
<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1987/19870759?search%5Btype%5D=pika&search%5Bpika%5D=asetus%20vammaisuuden%20perusteella%20j%C3%A4rjestett%C3%A4vist%C3%A4%20palveluista%20ja%20tukitoimista>
- Vammaispalvelulaki,
<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1987/19870380?search%5Btype%5D=pika&search%5Bpika%5D=laki%20vammaisuuden%20perusteella%20j%C3%A4rjestett%C3%A4vist%C3%A4%20palveluista%20ja%20tukitoimista>

Liitteet